

พระราชกรณียกิจ

“ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ศิลปวัฒนธรรมทุกแขนงทั้งงานด้านศิลปาชีพและศิลปะการแสดง ทรงมีพระราชหฤทัยห่วงใยต่อศิลปะการแสดงโขนที่นับวันประชาชนและเยาวชนไม่ได้ให้ความสนใจเท่าที่ควร เนื่องจากยุคสมัยเปลี่ยนไปตามสังคมโลก จึงทรงมีพระราชเสาวนีย์ ในการอนุรักษ์และการพัฒนาการแสดงโขน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยทรงให้ศึกษาการแต่งหน้าโขนให้มี ความงดงามเป็นเอกลักษณ์ และการจัดสร้างเครื่องแต่งกายโขนให้ประณีตงดงามตามแบบโบราณ เพื่อเป็นการรักษาฝีมือเชิงช่างทั้งงานพัสดราภรณ์ การปักสติงกรังไหม งานถนอมพิณพาทย์เครื่องประดับโดยช่างเงินช่างทอง งาน ศิราภรณ์ การสร้างเครื่องประดับศีรษะ หัวโขน ให้ประณีตงดงามและให้พัฒนาการแสดงโขนให้ ทันสมัยเหมาะสมกับสังคม ยุคใหม่ จึงทำให้เกิดมีการแสดงโขนมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพตาม พระราชเสาวนีย์ ขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยแสดงโขนชุดพรหมาศ เป็นปฐมทัศน์ เนื่องในโอกาสมหามงคลพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๕ พรรษา ระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ได้รับความชื่นชมจากประชาชนเป็นอย่างมาก

พระราชประวัติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระบรมราชินีนาถใน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นพระธิดาองค์ใหญ่ของพลเอก พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น จันทบุรีสุรนาถ กับหม่อมหลวงบัว กิตติยากร สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า “สิริกิติ์” ซึ่งมีความหมายว่า “ผู้เป็นศรี แห่งกิตติยากร” ทรงพระราชสมภพเมื่อวันศุกร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ที่บ้านพลเอก เจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) ผู้เป็นบิดาของหม่อมหลวงบัว ณ บ้านเลขที่ ๑๘๐๘ ถนนพระรามหก ตำบลวังใหม่ อำเภอปทุมวัน จังหวัดพระนคร ขณะนั้นเป็นระยะที่ประเทศเพิ่งเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ก่อนหน้านั้นพระบิดาของพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก มียศเป็นพันเอก หม่อมเจ้านักขัตรมงคล กิตติยากร

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ หม่อมเจ้านักขัตรมงคลทรงออกจากราชการทหาร โดยรัฐบาลแต่งตั้งให้ไปรับราชการในตำแหน่งเลขานุการเอก ประจำสถานทูตสยาม ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนหม่อมหลวงบัวซึ่งมีครรภ์แก่คงพำนักอยู่ในประเทศไทย จนให้กำเนิด หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์แล้วจึงเดินทางไปสมทบ มอบหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์ และทำวนิดาพิจาริณี ผู้เป็นบิดาและมารดาของหม่อมหลวงบัว

พระราชประวัติ (ต่อ)

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เริ่มเรียนชั้นอนุบาลที่โรงเรียนราชินี ปากคลองตลาด ใน พุทธศักราช ๒๔๗๙ แต่เมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพาคุกคามมาถึงประเทศไทย จังหวัดพระนครถูกโจมตีทางอากาศบ่อยครั้งทำให้การเดินทางไม่สะดวกและไม่ปลอดภัย ใน พุทธศักราช ๒๔๘๓ จึงย้ายไปเรียนชั้นประถมและมัธยมที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์ คอนแวนต์ ถนนสามเสน เพราะอยู่ใกล้บ้านในระยะที่พอจะเดินไปโรงเรียนเองได้ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เริ่มเรียนเปียโนที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ และในเวลาต่อมาได้ตั้งใจที่จะเป็นนักเปียโนผู้มีชื่อเสียง

หลังจากสงครามสงบแล้ว นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น คือนายควง อภัยวงศ์ ได้แต่งตั้งให้หม่อมเจ้านักขัตมงคลเป็นอัครราชทูตประจำประเทศอังกฤษ หม่อมเจ้านักขัตมงคล จึงทรงพาครอบครัวทั้งหมดไปด้วยในกลางพุทธศักราช ๒๔๘๙ ขณะนั้นหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓ ของโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์แล้ว

ระหว่างที่อยู่ในประเทศอังกฤษ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เรียนเปียโน ภาษาอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศสกับครูพิเศษ แต่อยู่ที่อังกฤษได้ไม่นาน พุทธศักราช ๒๔๙๐ หม่อมเจ้านักขัตมงคลก็ทรงย้ายไปเป็นอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศสและเดนมาร์ก ก่อนจะกลับมาเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศอังกฤษอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างนี้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ยังคงตั้งใจเรียนเปียโนอย่างขะมักเขม้นเพื่อเตรียมสอบเข้าวิทยาลัยการดนตรีที่มีชื่อเสียงของกรุงปารีส

พุทธศักราช ๒๔๙๑ ขณะที่หม่อมเจ้านักขัตมงคลและครอบครัวอยู่ในปารีส ได้รับเสด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งโปรดเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรโรงงานทำรถยนต์ในกรุงปารีสอยู่เสมอ จนเป็นที่คุ้นเคยและต้องพระราชอัธยาศัย ฉะนั้นเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประสูติปัถวีเหตุทางรถยนต์ในประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ต้องประทับรักษาพระองค์ในสถานพยาบาล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หม่อมหลวงบัวพาบุตรทั้งสองคือหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์และหม่อมราชวงศ์บุษบาเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทเยี่ยมพระอาการเป็นประจำ จนพระอาการประชวรทุเลาลงและเสด็จกลับพระตำหนักได้ สมเด็จพระราชชนนีได้รับสั่งขอให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์อยู่ศึกษาต่อที่เมืองโลซานน์ในโรงเรียนประจำชื่อโรงเรียน Riante Rive ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในการสอนวิชาพิเศษแก่กุลสตรี คือ ภาษา ศิลปะ ดนตรี ประวัติวรรณคดี และประวัติศาสตร์

“พระบรมราชินี”

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิมแล้วพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ และเครื่องอิสริยาภรณ์ชูปโภค สำหรับตำแหน่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ในงานพระราชพิธีฉัตรมงคล และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเป็นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี

“พระบรมราชินีนาถ”

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เสด็จออกทรงพนวช จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในภาพนี้ทรงปฏิบัติพระองคิในรัฐสภา ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๙๙

พระราชโอรส และพระราชธิดา

**พระราชโอรส และพระราชธิดา
ในสมเด็จพระสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง**

กุลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี

“ราชาภิเษกสมรส”

วันที่ ๒๘ เมษายน ๒๔๙๓ พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส
สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระราชทานน้ำพระมหาสังข์ ณ วังสระปทุม
และทรงลงพระนามาภิไธย ในสมุดทะเบียนสมรส

พระราชกรณียกิจ

“ด้านศิลปาชีพ”

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงตระหนักถึงความสำคัญของชาวไร่อานาผู้ผลิตอาหาร ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของมนุษย์ จึงทรงพระราชดำริที่จะจัดหาอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกรเหล่านี้ เพื่อให้เกษตรกรมีกำลังใจที่จะทำนาทำไร่ต่อไป ไม่ต้องขายที่ดิน ไม่ต้องเป็นหนี้สิน และไม่ต้องทิ้งถิ่นไปทำมาหากินตามเมืองใหญ่ อันจะก่อให้เกิดปัญหาความแออัดของชุมชนในเมืองใหญ่ตามมาอีก สิ่งที่จะเป็นอาชีพเสริมนั้น จะต้องเป็นอาชีพที่ประกอบอยู่ที่บ้านได้ในเวลาที่ว่างจากการทำไร่ทำนา หรือเมื่อดินฟ้าอากาศไม่อำนวยให้เพาะปลูก หรือแม้แต่ผู้ไม่มีดินจะเพาะปลูก ก็จะสามารถประกอบอาชีพเสริมนี้ได้ด้วยทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน และด้วยภูมิปัญญาตลอดจนด้วยฝีมือของเขาเอง

นี่คือที่มาของพระราชดำริในการนำศิลปหัตถกรรมมาเป็นอาชีพเสริมให้แก่ชาวไร่อานาไทย

พระราชกรณียกิจ

“ด้านการศึกษา”

การศึกษาของชาตินั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการวางรากฐานแก่ชีวิต และความเป็นอยู่ของราษฎร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงห่วงใยและประจักษ์ในความสำคัญของปัญหานี้ จึงทรงเข้าร่วมแก้ไขปัญหาย่างเต็มพระกำลัง ด้วยวิญญูณแห่งความเป็นแม่และครูที่ทรงมีอยู่อย่างเปี่ยมล้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มิได้ทรงมุ่งแก้ปัญหาเพียงทางใดทางหนึ่งเท่านั้น หากแต่ทรงแก้ปัญหาทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน เช่น ทรงพบครอบครัวที่ยากจนขาดที่ทำกินและมีลูกมาก ก็จะทรงพิจารณาหาอาชีพให้แก่พ่อแม่ และพระราชทานการศึกษาแก่ลูก การศึกษานั้นไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ เสมอไป หากเด็กคนใดอยู่ในวัยเรียนมีผลการเรียนดีพอสมควร มีความมานะพยายาม และต้องการเรียนต่อจริง ๆ ก็จะส่งเสริมให้เรียนไปตามความสามารถของเด็กนั้นจนถึงระดับปริญญาตรี แต่หากเด็กคนใดที่มีอายุมากเกินไป จะกลับมาเข้าชั้นเรียนเดียวกับเด็กอื่น ๆ ได้ ก็จะทรงส่งเสริมให้เรียนวิชาชีพตามความสนใจและความสามารถของเด็ก ทั้งนี้ รวมถึงเด็กแขนขาพิการตาบอดและหูหนวก ที่ทรงพบว่ามีความสามารถพอจะเรียนต่อได้อีกด้วย

พระราชกรณียกิจ

“ด้านป่าไม้และสัตว์ป่า”

เมื่อได้ทรงพบว่าป่าไม้ถูกทำลายจนเหลือน้อยลงทุกที สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จึงทรงริเริ่มโครงการปาร์กน้ำขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดสกลนคร เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ โปรดเกล้าฯ ให้หาที่ดินที่รกร้างว่างเปล่า หรือป่าที่เสื่อมโทรมแล้วเพื่อนำต้นไม้ไปปลูก และให้ชาวบ้านช่วยกันดูแล ทรงนำความขึ้นกราบบังคมทูลปรึกษาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรในเรื่องต้นไม้ที่จะนำไปปลูก โปรดให้ปลูกต้นไม้หลายจำพวกด้วยกัน คือไม้โตเร็ว เช่น กระถินยักษ์ ยูคาลิปตัส เพื่อให้ช่วยเป็นร่มเงาแก่ไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้เต็งรัง เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีไม้ใช้สอย เช่น ไม้ไผ่ แคน บาน กระถิน ไม้เหล่านี้นำไปปลูกสลับหว่างกันไป เมื่อไม้เศรษฐกิจเติบโตแข็งแรง ก็อนุญาตให้ชาวบ้านตัดไม้โตเร็วและไม้ใช้สอยออกไปใช้ได้

พระราชกรณียกิจ

“ตุ๊กตาชาววัง จ.อ่างทอง”

ณ บ้านบางเสด็จ ตำบลบางเสด็จ อำเภอบางบาล เมื่อครั้งน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2518 ได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรอย่างแสนสาหัส ด้วยสายพระเนตรอันกว้างไกล สมเด็จพระพันปีหลวงได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร และทรงเล็งเห็นถึงความสามารถในการปั้นตุ๊กตาจากดินเหนียวของชาวบ้าน จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง “ศูนย์ตุ๊กตาชาววัง” ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาการปั้นตุ๊กตาชาววังที่อ่อนช้อยงดงามอันเป็นเอกลักษณ์ของไทย พระองค์ทรงส่งเสริมให้ชาวบ้านนำตุ๊กตาที่ปั้นได้มาจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้และบรรเทาความเดือดร้อน นี่คือการเริ่มต้นของการสร้างอาชีพและชีวิตใหม่ให้แก่คนในชุมชน ทำให้บ้านบางเสด็จกลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

เสด็จสวรรคต

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
เสด็จสวรรคต เมื่อวันศุกร์ ที่ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ สิริพระชนมพรรษา ๙๓ พรรษา

ประกาศ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
สวรรคต

ตามที่คณะแพทย์ผู้ถวายการรักษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ขอพระราชทานกราบบังคมทูลเชิญ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๒ เพื่อติดตามพระอาการทางระบบต่าง ๆ ความทราบทั่วกันแล้วนั้น ในช่วงที่ประทับที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงพระประชวรหลายครั้ง และคณะแพทย์ตรวจพบความผิดปกติทางระบบต่าง ๆ ทำให้คณะแพทย์ต้องถวายการรักษาอย่างต่อเนื่อง

ตั้งแต่วันที่ ๑๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงพระประชวรจากภาวะติดเชื้อในกระแสพระโลหิต แม้ว่าคณะแพทย์จะถวายการรักษาอย่างสุดความสามารถแล้ว แต่พระอาการทรุดหนักลงตามลำดับถึงวันศุกร์ ที่ ๒๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘ เวลา ๒๑ นาฬิกา ๒๑ นาที เสด็จสวรรคต ณ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ด้วยพระอาการสงบ สิริพระชนมพรรษาปีที่ ๙๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สำนักพระราชวัง จัดการพระศพ ถวายพระเกียรติยศสูงสุดตามราชประเพณี ประดิษฐานพระศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลละอองธุลีพระบาท ในราชสำนักไว้ทุกข์ถวาย มีกำหนด ๑ ปี ตั้งแต่วันสวรรคตเป็นต้นไป

